

U jugoslavenskoj nauci najzastupljenija grana umjetničkog zanata upravo su kožni povezi. Proučavanje poveza južnoslavenskih ćirilskih rukopisa zahtijevalo je od autora, unatoč uskom problemu, iscrpnu obaviještenost o brojnim slikarima ćirilskih rukopisa, a rad je bio otežan i nepristupačnošću nekih kolekcija, rasutošću rukopisa po manastirskim riznicama i zbir-kama širom svijeta. Povez se osim toga nije mogao samo opisati, već je i sniman, kalkiran i crtan.

Razvojna linija kožnih poveza opisana je detaljno od najranijih iz XII stoljeća do onih iz početka XIX stoljeća. Opći registar i opsežne napomene o korištenoj literaturi prilog su više za dalje proučavanje ove teme.

B.Š.

Dr Bojana R a d o j k o v i ć

FILAKTERIJI, ENAMLUCI, PRIPOJASNICE

Izd. Muzej primenjene umetnosti, Beograd, 1974. god., Muzejske zbirke IV, 143 str., T XC. Odg. urednik Jevta Jevtović

Velika zbirka filakterija, enamluka i pripojasnica, koja se čuva u Muzeju primenjene umetnosti, ali i po drugim muzejima u našoj zemlji, do sada nije sagledavana kao jedna cjelina niti se o toj temi pisalo.

Filakteriji, enamluci i pripojasnice, metalne su kutije po svom obliku vrlo slične. Na njima se nalaze kompozicije kršćanskog i islamskog porijekla, motivi vezani za heraldiku, scene iz ratova te ornamenti koji imaju ponekad simbolično značenje. Dr B. Radojković vrlo studiozno analizira porijeklo i pojedine tipove filakterija i enamluka koji se pominju kao amajlije, razjašnjavajući i ikonografske motive. Analizira i umjetničke pravce naročito jasno izražene na pripojasnicama, jer su ove služile i kao ukras. Sve tri grupe bilo da su obrađene u metalu, kovane, livene, ažurirane, ali uvijek dotjerivane rukom, predstavljaju dokumenat svoga vremena, stila, shvatanja i običaja.

Na kraju knjige, autor piše i o radionicama balkanskih zemalja, majstorima i ljudima u rasponu od XVII do kraja XIX stoljeća. Kao jedan od najjačih i najmarkantnijih zlatarskih radionica jeste Bitola, koja svojim radom ne dominira samo u Makedoniji nego i na čitavom Balkanskom poluostrvu.

Filakteriji su iščezli krajem XIX stoljeća u isto vrijeme kada i enamluci. Pripojasnice su nestale nastankom nove mode odjevanja, naoružanja i kada narodnu vojsku zamjenjuje regularna sa određenim uniformama.

Pored opsežnih napomena i kataložkog opisa knjiga sadrži i 10 slika. Kratak sadržaj na njemačkom jeziku.

B.Š.

Duško K e č k e m e t - VINKO DRAGANJA, sa slikarevom autobiografijom. Izdanje Muzej grada Splita, sv.2o, 1975. 79 stranica i 29 reprodukcija.

Vinko Draganja (1856-1926), fratar-slikar, koji je djelovao u Splitu kao prvi profesionalni slikar osamostaljene građanske klase, osebujna je ličnost našeg, likovno oskudnog, XIX stoljeća. Radnjom D.Kečkemeta osvijetljeno je Draganjino slikarsko djelovanje koje zaslužuje posebnu pažnju, analizu i umjetničku ocjenu, već i zbog toga što je javnosti a i kritičarima i historičarima umjetnosti, poznat vrlo malen broj njegovih radova.

D.Kečkemet je dugim traženjem, proučavanjem osobnih bilježaka iz Draganjine autobiografije, uspio sakupiti i utvrditi 130 slikarskih radova koje nam u knjizi i objelodanjuje.

Sadržajno knjiga je podjeljena na slijedeća poglavlja: Život, Umjetnost, Bilješka, Katalog radova, Bibliografija, Autobiografija slikara Vinka Draganje, V.Draganja, Autobiografija (Izbor), Popis reprodukcija, Résumé, Reprodukcije.

Muzej grada Splita upravo ovom publikacijom podstiče reviziju i rehabilitaciju V.Draganje, jednog od istaknutijih pionira naše građanske umjetnosti.

B.Š.

Dr Jovan V. Č i r i ć - Vitomir V. Ž i v k o v i ć

K R U P A C - Geografija, istorija, društveni život, narodno-oslobodilački rat

U izdanju Muzeja Ponišavlja, Pirot i Balkanološkog instituta Univerziteta u Nišu, 1974. godine tiskana je monografija Krupac (Krupac je naselje na etničkoj srpsko-bugarškoj granici). Autori u predgovoru pišu da je rad na pisanju započeo prvo u domenu i obimu kronike u NOR-u a tek kasnije da su istraživanja proširena i po historijskoj dubini i po predmetnoj širini. Na 240 strana, dakle u značajnom obimu i mjeri, iz privredne i društveno-historijske anonimnosti objelodanjen je život jedne mikroteritorije-seoske zajednice, od prehistorije do danas. Monografija je opremljena sa 47 reprodukcija. Urednik je Branišlav D.Najdanović, direktor Muzeja Ponišavlja.